

צ'בזטי מזהר"ן

תנינא

דף מג:

עם

ביאור חברותא

ללימוד בעיון

תורה קיה

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת

ובעל מה גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר

(ה"מ שמו שמה)

תורה אור
תורה קיה
איוב כח (כז) אָן רָאָה
וְיִסְפְּרָה הַכִּינָה וְגַם יִתְקַרֵּה:

תורה קיה
קהלת ב (גכ) כִּי כָל יָקוּי
מִכֹּאבִים וְכַעַס עֵינָיו גַּם
בְּלִילָה לֹא שָׁכַב לְבוֹ גַּם זֶה
הִבֵּל הוּא:

קהלת ב (ח) קִנְסַתִּי לִי גַם
כִּסֵּף וְזָהָב וְנִסְגַּלְתִּי מְלָכִים
וְהַפְדִּינוֹת עֲשִׂיתִי לִי שְׂרִים
וְשָׂרוֹת וְתַעֲנוּגַת בְּנֵי הָאָדָם
שָׂדֶה וְשָׂדוֹת:

איוב ה (ו) כִּי אֶדְם לְעֵלֶל
יִלְדָּו וּבְנֵי יִשְׁרָאֵל יִגְבִּיחוּ עֵוִי:
איוב יד (א) אֶדְם יִלְוֵד אִשָּׁה
קָצַר יָמִים וְשָׁבַע רָגְזוֹ:

קהלת ב (יד) הִתְקַמֵּם עֵינָיו
בְּרֹאשׁוֹ וְהִכְסִיל בַּחֲשָׁךְ הַחֹלֶץ
וְיִדְעֵתִי גַם אֲנִי שִׁמְרָה אֶתֶר
יִתְקַרֵּה אֶת פִּלְמֹ:

תורה קכ
דברים פסטים יח (ט) כִּי
אִמְתָּה בָּא אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר
יִקְרָא אֱלֹהֶיהָ תִּמְן לָךְ לֹא
תִלְמַד לַעֲשׂוֹת כְּתוֹרַת הַגּוֹיִם
הָהֵם:

מג:

ליקוטי

קיה קיט קב

מוהר"ן תנינא

הנ"ל. כי אזי כשיוצאת יכולין למצוא לה תיקון מה שאין בן מקודם כשהיתה טמונה כנ"ל. ומחמת זה לא הוליד אברהם את יצחק עד שהוליד תחילה את ישמעאל. וכן יצחק הוליד את עשו ואח"כ את יעקב כדי להוציא הוזהמו תחילה כמוכא [2]:

קיה לענין חידושי תורה שיש גדולים שהיו משבחים אותם שאומרים תורה בלי מהשבה ועיון מקודם [2]. אמר. שאין זה מעלה כ"כ. כי בוודאי יכולים לומר תורה בלי מהשבה ועיון. כי יכולין לקשר המחשבה והדיבור להשיי. ולומר תורה בלי מהשבה ועיון מקודם אבל טוב יותר כשהושבין תורה. והלא אפילו אצל השיי מצינו במדרש ושמות רבה כי תשא מ' [1], שהשיי כשרוצה לגלות תורה הוא הוזהר ד' פעמים קודם שאומר. ולמדו מפסוק [7] **אז ראה ויספרה הכינה וגם הקרה**. שנכתב בכאן ד' בחי'. ראה ויספרה וכו'. שהשיי כביכול רואה וסופר ומכין והוקר דברי התורה ד' פעמים קודם שאומר. ואח"כ מגלה אותה להעולם. מכ"ש בן אדם שצריך לחשוב ולעיון ולחקור ולברר הדברי תורה במחשבתו תחילה היטב קודם שאומר [1]:

ואמר שעכשיו בנקל מאד לחדש בתורה. מהמת שכבר נתפשטו חיבורים קדושים הרבה מצדיקים שבדורותינו [1]. וכפי השיחות וההתגלות שנתפשט בימינו. בנקל מאד לחדש בתורה: **גם** אמר על מ"ש בזה הקדוש פתח ר' יצחק ואמר וכו' וכיוצא בזה בשאר החבריא קדישא. אמר, **פתח ר' יצחק** כשהי' רק פותח את פיו. תיכף ומיד הי' אומר ומגלה תורה: ואעפ"כ כבר מבואר שטוב יותר לעיון ולחשוב. [שקורין טראכמין] תורה:

שום עצה ותחבולה להנצל מעמל ויגון הזה, כ"א לברוח להשיי ולעסוק בתורה. וכ"ש במדרש (ב"ר פ' ג' [1]) **אדם לעמל יולד**, אשרי מי שעמלו בתורה. היינו, מאחר שכל אדם נולד לעמל, וא"א להמלט מזה בשום אופן אפי' אם יהי' לו כל הללי דעלמא. בוודאי יהי' לו עמל ויסורין ודאגות הרבה. ע"כ **החכם עיניו בראשו** [2]. שיהפוך העמל לעמל של תורה אשר בשביל זה נולד, שיעמול בתורה: ואז אשרי לו. כי ניצול מעמל העוה"ז וזוכה לחיי עוה"ב:

ענה ואמר רבינו ז"ל, הנה הכל אומרים שיש עוה"ז ועוה"ב. והנה עוה"ב אנו מאמינים שיש עוה"ב. אפשר יש גם עוה"ז גם כן באיזה עולם. כי בכאן נראה שהוא הגיהנם, כי כולם מלאים יסורים גדולים תמיד. ואמר, שאין נמצא שום עוה"ז כלל [1]:

קב אחד מאנ"ש סיפר לי, שהיה מדבר עם רבינו ז"ל בעבודת ה' כדרכו, והבין רבינו ז"ל שהוא עוסק קצת לכוון כוונות בתפילתו. והקפיד עליו רבינו ז"ל מאד, ואמר לו שלא יעסוק עוד בזה, ולא יתפלל עם כוונות, רק יכווין פירוש המלות כפשוטו, [אעפ"י שזה האיש למד כתבי האר"י ז"ל על פי פקודתו אעפ"כ לא רצה שיתפלל עם כוונות כלל [2] ואמר לו רבינו ז"ל, שמי שאינו ראוי לזה, כשמתפלל עם כוונות הוא כמו כישוף [2]. כי בכישוף נאמר **לא תלמד לעשות** [2] ודרו"ל (ושבת עה. ר"ה כד: סנהדרין סח.) [2] לא תלמד לעשות אבל אתה למד להבין ולהורות. כך הוא בענין הכוונות להבדיל שאין צריכין ללמוד אותם כ"א להבין ולהורות אבל לא לעשות עמהם דהיינו לכוונם בתפילה מי שאינו ראוי לזה. **ואמר**. כי עיקר התפילה היא² דביקות להשיי, והיה טוב יותר להתפלל בלשון לעז שמדברים בו. כי כשמתפללים בלשון שמדברים בו, אזי הלב סמוך ודבוק מאד בדיבורי התפילה ויכול לדבק עצמו ביותר להשיי. אך כבר תקנו לנו אנשי כנה"ג סדר התפילה.² (מהמת שלא כל אדם יכול לסדר סדר התפילה לעצמו כמוכא [2]) ע"כ אנו הייבים להתפלל בלשון הקודש כמו שסדרו לנו. אבל העיקר הוא רק לכווין פירוש המלות כפשוטו. שזה עיקר התפילה שמתפללין לפני השיי על כל דבר ודבר. ועל ידי זה מתקרבין ומתדבקין בו ית': **והנה**, מי שמדבר בלשון הקודש תמיד כגון ירושלמי, אין צריך לחשוב בדעתו פירוש המלות, רק שיטה אוננו מה שהוא אומר, וזה עיקר כוונתו בתפילה. ואצל הצדיקים האמתיים הגדולים במעלה, אצלם כל הכוונות של [האר"י ז"ל וכו'] הם פירוש המלות. שבפירוש המלות שלהם כלולים כל הכוונות:

קבא היה מחזק את אנשיו שקיבלו² לפניו בקובלנא [2] גדולה, על שהם רחוקים מתפילה מאד, וקשה עליהם מאד להתפלל. והי' מחזק אותם ומנחם אותם בכמה לשונות שלא יפלו בדעתיהן בשביל זה. ואמר, הלא אצל הגר שנתגייר, כמה זכ"י הוא אצל² כשזוכה לידע אמירת

¹ קהלת ב' ח'
² כ"טו מהגמ' יבמות ט. י. ומנחות פ. ו: וירושלמי יבמות פ"א ה"א
³ קהלת ב' כג [ע"ש הלשון קצת שונה]
⁴ איוב ה' ז'
⁵ * איוב יד א'
⁶ שם פסוק ז' מדבר מעמל תורה אבל לא נזכר הפסוק לעמל יולד ועיון ילקוט שמעוני יהושע א רמז ו'. וסנהדרין צט: ותנא דבי אליהו רבה פרק יג. ואותיות ד"ע את ת.
⁷ קהלת ב' יד
⁸ עין שיחות הר"ן סימן שח
⁹ גם בתולד - יכוון, ומתורג - יכוון
¹⁰ מוהר"ן בתקפא
¹¹ מקובל שהיה זה רבי יודיל' תלמיד רבינו בעל רה"ק עיון שיש"ק ח"ו ית. ועיון שיחות הר"ן סימן עה. והוזהר זו שלא לכוין כוונות האר"י"ל בתפלה ההוריו עליה עוד הרבה צדיקים עיון אור המאיר סוף קטע ראשון פרשת מצרע ובהפסרת וירא בשם הבעש"ט. ועיון תולדות אהרן (מזיטור) סוף דרוש לימים נוראים. ומאור ושמש פרשת עקב ד"ה הן ה' אלקין השמים, ובסוף פרשת נצבים בשם הנעם אלימלך רבי.
¹² עיון סנהדרין סז: למה נקרא שמן כשפים - שמכושין פמליא של מעלה.

¹³ מתורג - תחלה
¹⁴ עיון עירובין יח: ק"ל שנים פרש אדם מחוה והוליד שדין רוחין ולילין ועיון זוהר בראשית נד: הטעם לזה כדי שתצא ממנו זהמת הנפש הובא בחסד לאברהם ו' כה, ועיון אור החיים בראשית טז ה' טעם שלא הקפידה שרי לתת שפחה לבן חורין וגם אברהם הסכים לזה, כוונתם שתצא בה הוזהר תחילה. עיון זוהר מצרע דף נו. שמכריח שיעקב היה טפה שניה כדי שיצאו הסיגים בעשו ודלא כהמדרש שהביא רש"י בענין השפורפת. ועיון מזה בעשרה מאמרות מאמר הקור דין ח"ג פרק יח. עיון זוהר חדש יתרו דף מב. ד"ה מה עבד קב"ה.
¹⁵ עיון קדושת מרדכי ח"ב ה'ע"ח פרשת ראה דף קטט מה שאמר הרבי מלעלוב בשם רבי יחזקאל משינאווא ע"ה' פרשת וכו' נעשתה התועבה הזאת, כי כ"ד צ"ל רק מה שמספיעים מן השמים. גם ע"ש ריש פרשת אחרי.
¹⁶ ע"ש פסוק א' ועיון בתנחומא יתרו טו ויקהל ד', ובראשית רבה כד ה'.
¹⁷ איוב כח כז
¹⁸ עיון אגרות הרמב"ם מאמר קדוש ה' שכתב מה שדרוש לרבים צריך לחזור ד"פ קודם ומה שכתב צריך לחזור אלק פעמים.
¹⁹ עיון חומת אנך משלי ג יג בשם המגיד שאמר לבי. ועיון בעש"ט עה"ת שיר השירים א'.
²⁰ מוהר"ן בתקפא
²¹ לשה"כ קהלת ב' כג

מאמר לעניין חידושי תורה

מספה"ק ליקוטי מוהר"ן תנינא

זמן ומקום אמירת התורה
לא

פתיחה

נראה שעיקר כוונת רבנו בתורה זו היא לחלוק על מה שאמרו כמה צדיקים גדולים, שכשאומר חידושי תורה בציבור אסור להכין דבריו לפני כן, אלא לומר רק מה שה' ית' שם בפיו בשעת אמירת התורה. ורבנו חולק ואומר שטוב יותר לטרוח לחזור אותה בד' אפנים לחשוב לעיין לחקור ולברר, ורק אח"כ לגלות אותה לעולם. שכן נהג הקב"ה אע"פ שבוודאי יכול לחדש בלי עיון נהג שכל דיבור שרצה לגלות חזר עליו תחילה ד' פעמים, כל פעם באופן אחר: ראה, סיפר, הכין, וחקר, ק"ו לאדם שצריך לחשוב לעיין לחקור ולברר.

ליקוטי הלכות
אין

שיחות
אין

קושיות

- לעניין חידושי תורה וכו' – צ"ע לאיזה חידושי תורה הכוונה? נראה לחלק בין חידושי תורה לחידושי בתורה. שחידושי תורה צריך הכנה גדולה או לקשר המחשבה והדיבור להקב"ה, אבל לחדש במה שאדם גדול כבר חידוש זה נקל כמבואר לקמן.
- צ"ע מדוע אצל הקב"ה נקט רואה סופר מכין וחוקר, ואילו בבן אדם נקט לחשוב לעיין לחקור ולברר? אולי כי יש חילוק גדול בין האופן שהקב"ה מוריד תורה לארץ כי מוריד את עצמו שהוא והתורה אחד, לבין צדיק שמוריד תורה לארץ. אמנם גם זה צ"ע הרי גם הצדיק אומר את התורה השייכת לו וכביאורו של רבי מאיר מלובלין שלשון הוא היה אומר הכוונה שאת עצמו היה אומר. עכ"פ אעפ"כ עדיין יש חילוק.
- צ"ע מה ההבדל בין מחשבה לעיון, ובין חוקר למברר. ואולי לחשוב בחכמה ולעיין בבינה. ולחקור מי השומע ומקבל, ומברר את הדברים שיתאימו לשומע. או לחקור באיזה משל יליש את השגתו ומברר את המשל מתאים לפי השומע.
- לחשוב לעיין לחקור ולברר – צ"ע לכאורה לחשוב ולעיין הם חכמה ובינה, אבל לחקור ולברר האם הם בדעת, או שהם בנצח הודי? ונראה לי שהם בחי' כליות יועצות שהן מבררות העצה מתוך כלל אפשרויות שבבינה ומלבישים אותה שתיהיה מובנת למקבל.
- אמר שאין זה מעלה כ"כ – צ"ע מדוע אינה מעלה כשזוכה שהקב"ה שולח לו חידושי תורה בפיו? אולי כי כשמכין אזי הוא בוחר את התורה וכשמקשר מחשבתו ופיו הקב"ה בוחר בשבילו.
- כי בוודאי יכולים לומר תורה בלי מחשבה ועיון – צ"ע הרי גם כשמקדים מחשבה ועיון עדיין זה לא ד' פעמים או שקיצר דבריו והכוונה שגם חוקר ומברר. נ"ל שקיצר והכוונה לכל הד' הכנות. אבל העיקר הם המחשבה והעיון.
- צ"ע מה יש לחקור ולברר, ומתי זה נעשה? נ"ל כוונת רבנו להכנה והיגיעה העצומה שהיתה לו כשהיה מכין עצמו לומר תורה כמבואר בחיי מוהר"ן² שהיה לו תורות בלא לבושים שהוריד ומסתמא גם לזה צריך יגיעה גדולה, ואח"כ עוד לצמצם ולהלביש ההשגה באופן שיוכל לגלותה ובאופן שכל אחד ישמע רק מה שראוי לו ולא יותר כמבואר בתורה מז תנינא.
- כי יכולין לקשר המחשבה והדיבור להש"י. – צ"ע מדוע צריך לקשר גם את הדבור ולא רק את המחשבה. אולי כי כידוע אפשר לחשוב דבר אחד ולדבר דבר אחר, כמו שבעונותינו קורה לנו בתפילה בלא כוונה. על כן צריך לקשר את שניהם בביטול להקב"ה.

- ט. כי יכולין לקשר המחשבה והדיבור להש"י. – צ"ע איך עושים זאת האם ע"י כוונות מיוחדות, או בדביקות כמו התבודדות שמבואר בתורה קנו/י שהם דברי ה' ממש?
- י. עכשיו בנקל לחדש בתורה וכו' – צ"ע דלעיל אמר לחדש תורה וכאן לחדש בתורה. נראה שהחילוק גדול כי לחדש תורה הוא להוריד אותה מלמעלה למטה. ואילו חדש בתורה הכוונה בתורה שכבר איזה אדם גדול הוריד למטה/י. לכן דווקא לחדש בתורה נקל אבל לחדש תורה צריך לקשר מחשבתו ודבורו להקב"ה או להעמיק במחשבה ועיון כנ"ל.
- יא. צ"ע לכאורה הם שני דברים: מה שבנקל לגלות את החידוש הזה כיון שהוא כבר למטה זה עניין אחד, ומה שמכח זה בנקל לחדש בתורה זה עוד עניין. ואולי ע"י מה שכבר ירד לעולם הזה בנקל לגלות את החידוש. וע"י שכבר נאמרו הרבה חדושי תורה אפשר ללמוד מהם כיצד ללמוד בעיון להקשות ולתרץ בכמה אפנים וע"י לחדש בתורה עומק והבנה.
- יב. עכשיו בנקל לחדש בתורה וכו' – ראה בפנים ביאור הבעש"ט שכיון שהצדיק הוריד את החידוש לעולם בנקל לאחר קטן לתרץ כמוהו. וראה מעשה שמספרים על הרה"ג רבי משולם איגרא/י שבאו אליו שנים בקושיא קשה ואמר להם שיבואו מחר כי יקח לו זמן ליישב אותה וכשפסק להם את הדין אמרו לו הרי הרב שלנו פסק לנו כך אחרי חצי שעה. וכל כך התפעל רבי משולם שנסע להיפגש עם רב העיר הגאון הזה, וכשבא אליו אמר לו הרב שבאמת לא ידע לתרץ על כן נכנס חדרו והתפלל לה' בבכיה שירחם עליו כדי שלא יהיה חילול ה' ואחרי חצי שעה יצא משם עם תשובה ערוכה, אמר לו הרב להתפלל ולבכות גם אני יכול אבל העיקר זה לטרוח ולעמול בתורה. למעשה הזה יש גרסאות שרב העיר מצא ספר ובו מתורצת הקושיא. ויש גרסאות שהקב"ה שלח לו תירוץ בשכלו. וצ"ע לגרסה שמצא ספר מדוע לא התפעל רבי משולם מזה בעצמו שהרי הוא לא מצא את הספר הזה, על כן היה צריך לעמול כדי לתרץ. ולגרסה שה' שלח לו תירוץ הרי לפי ביאור הבעש"ט אדרבה אולי רבי משולם זכה לתרץ רק בזכות הרב הקטן שהוריד את התירוץ לארץ בתפילתו בבכיה? לכאורה יש לומר שתולים את הדבר הגדול באדם גדול, וכיון שלא מבואר כמה זמן עד שחזרו לרבם, אולי כשחזרו לרבם כבר היה אחרי שרבי משולם איגרא הוריד את התירוץ לעולם, ועל כן אפילו רב העיר זכה בו ע"י התפילה. מאידך אולי באמת כמבואר לעיל בתורה צה תנינא כח התפילה בבכיה גדול כל כך שעל ידה זכה רב העיר לתרץ קושיא גדולה ואדרבה רבי משולם זכה על ידו. ובאמת גם לגרסה שרב העיר מצא ספר צ"ע לדברי הבעש"ט מדוע כל כך היה קשה לגאון העצום/י רבי משולם לגלות את התירוץ הזה אחרי שכבר ירד לארץ ונכתב בספר?
- יג. צ"ע אם כוונת רבנו גם כשמחדש בתורה שטוב יותר להכין דבריו או רק כשמחדש תורה. נראה שגם כשמחדש בתורה לציבור צריך להכין תחילה בד' אפנים כנ"ל. וראיתי ש"א/י שכוונת רבנו רק להכין בכללות את שרש דברי התורה מקודם יהיו כמו כלי שתשרה שם ההשראה האלקית, אבל בשעה שאומר לא יתערב רק יאמר כמו שמתחדשת בפיו שע"י היא מתחדשת לפי הנשמות של הנמצאים שם. ועיין תורה יג ותורה כ' כיצד הצדיק מוריד תורה לפי נשמות הנמצאים. ונראה לי דעת רבנו שבחידוש תורה בוודאי צריך להכין בד' אפנים כנ"ל וגם כשמחדש בתורה צריך להכין תחילה.
- יד. פתח רבי יצחק ואמר – בזוהר לפעמים כתוב פתח רבי יצחק ולפעמים רבי יצחק פתח ואמר, וצ"ע אם יש חילוק בזה.
- טו. למעשה צ"ע האם גם מי שלא מקשר מחשבתו ודבורו להקב"ה רק אומר מזיכרונו ועובר מעניין לעניין בלי להכין נושא ומהלך לדבריו, יש מי שיאמר שזה טוב יותר מלהכין את דבריו. בדעה חכמה לנפשך תשפב ב' שמוות עמ' מח מבאר הרי"מ מורגנשטרן טעם שאמר רבי אברהם אייגר שלא ידפיסו את דברי תורה שאמר עד שנת תרסו אלא רק מה שאמר בשמונה שנים מאז עד הסתלקותו בשנת תרעד, כי עד אז היה אומר תורה מזיכרונו ומשנת תרסו אמר רק מה שנפל ברעיוניו בעת אמירת התורה.

¹ תורה קנו – כי מה ש'מְדַבְּרִים בִּינו לְבִין קוֹנו, הוא בְּחִינַת רִוַח־הַקֶּדֶשׁ. וְדוּד הַמְּלֶכֶת, עֲלֵיו הַשְּׁלוֹם, שֶׁהִיא מְעַלְתוֹ גְּדוּלָה מְאֹד, יִסַּד מִזֶּה סֵפֶר תְּהִלִּים. וְכֵן כָּל אֶחָד לְפִי בְּחִינָתוֹ הוּא בְּחִינַת רִוַח־הַקֶּדֶשׁ, כְּמוֹ שְׂכָתוֹב (תְּהִלִּים כ"ז:ח): לֶךְ אֲמַר לְבִי, כְּמוֹ שֶׁפָּרַשׁ רַש"י: לֶךְ – בְּשִׁבְלֶךָ וּבְשִׁלְחוֹתָ, אֲמַר לִי לְבִי. שֶׁכָּל הַדְּבָרִים שֶׁהֵלֵב אֹמֵר, הֵם דְּבָרֵי הַשֵּׁם יְתָבָרַךְ מִמֶּשׁ, וְהוּא בְּחִינַת רִוַח־הַקֶּדֶשׁ.

² כמבואר בבעש"ט עה"ת שיר השירים לקמן.

³ ראה ספר תורת אם שופטים עמ' מב – מסופר על רבי משולם איגרא זיע"א ששמע פעם על רב של עיירה שענה בזמן קצר על סוגיה סבוכה. הגאון התפעל מכך ונפגש עם אותו רב כדי לעמוד על טיבו. סיפר הרב שכשהביאו בפניו את הסוגיה לא ידע מה לפסוק. ומה עשה. נכנס לחדרו והרבה בתפילה ובכיה לד' שיאיר עיניו ונענה, שעה אחר כך יצא עם תשובה ערוכה בידו. אמר הג"ר משולם איגרא זיע"א באכזבה: "באתי לכאן כי חשבתי שאוכל ללמוד ממך, להתפלל ולזכות לס"ד גם אני יכול, אבל כדי לדעת תורה יש לעמול". (הובא גם בעלון לשבת תודעה גליון 14 תשנ"א שם כתב שרבי אהרן קוטלר היה נוהג לספר הסיפור הזה לתלמידיו לחזק אותם לעמול בלימוד התורה)

⁴ רבי משולם איגרא היה גאון עצום רבם של הקצות והנתיבות ומספרים עליו שכשהביא לפניו הקצות את חדושיו בש"ע אמר לו אמור לי חידוש אחד ועי"י את השאר אדע מעצמי.

⁵ כך יישב רבי יצחק מאיר מורגנשטרן (דעה חכמה לנפשך קדש תשפב ב' שמוות עמ' מח) את דברי הרב ה"ק משינאווא עם דברי רבנו בתורה קיה תנינא. וכתב שזה כמו שכתב רבנו בתורה כ' שהתורה היא לפי נשמות השומעים. ומסתמא כוונתו רק לעניין זה הפרטי אבל לא שזו כל ההכנה גם בתורה כ'.

עד כאן ההקדמה

*

תורה קיה

לענין חידושי תורה שיש גדולים שהיו משבחים אותם שאומרים תורה בלי מחשבה

ועיון מקודם [י] ראה לקמן שרבנו אמר שגם רשב"י וחבורתו הקדושה כך היה דרכם היכן שכתוב בוזהר פתח רבי שמעון, פתח רבי יצחק, פתח רבי אלעזר, פתח רבי יוסי, פתח רבי חייא, פתח רבי יהודה, פתח רבי אבא, פתח רבי חזקיה, פתח רבי חגאי, רבי יוחנן פתח ואמר, רבי אבהו פתח ואמר. **אמר** רבנו על זה. **שאיין זה מעלה כ"כ** – כל כך. ולא כאותם שהיו משבחים דייקא את מי שאומר בלא מחשבה אלא רק מה שמשפיעים לו מן השמים, וסוברים שכך ראוי לעשות, וי"א/י^ט שאדרבה היא תועבה להכין ולסדר דבריו תחילה, אמנם כוונתו רק על מי שבא לחדש דבר בדרך ה'י^ט.

ואומר רבנו **כי בוודאי יכולים לומר חידושי תורה בלי מחשבה ועיון. כי יכולין לקשר המחשבה והדיבור להש"י. ולומר חידושי תורה בלי מחשבה ועיון מקודם** ממה שהשם יתברך שולח בפיו. וזה בחי' שכינה מדברת מגרונו/י^א.

אבל טוב יותר כשחושבין תורה. נראה שהכוונה לצדיק שמוריד השגה ומלביש אותה בלבוש שיהיה נשמע ומתקבל כמבואר בחיי מוהר"ן/י^ב שהיה לו תורות בלא לבושים שהוריד ומסתמא גם לזה צריך יגיעה

^י עיון קדושת מרדכי ח"ב הע"ת פרשת ראה דף קכט מה שאמר הרבי מלעלוב בשם רבי יחזקאל משינאווא עה"פ ודרשת וכו' נעשתה התועבה הזאת, כי ד"ת צ"ל רק מה שמשפיעים מן השמים. גם ע"ש ריש פרשת אחרי.

^ט ראה בספר קדושת מרדכי דף קכט עה"פ אמת נכון הדבר נעשתה התועבה הזאת – ז"ל שם, רבינו (–הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב) זי"ע אמר בענין אמירת תורה בשם מרן הקדוש הדברי יחזקאל משינאווא זי"ע עה"פ (דברים יג, טו) 'ודרשת וחקרת ושאלת היטב והנה אמת נכון הדבר נעשתה התועבה הזאת בקרבך', דהפירוש 'ודרשת' א גוטן דרש, 'חקרת' א חקירה, 'היטב', ס'איז זייער גוט, 'והנה אמת', ס'איז אמת, 'נכון הדבר', ס'איז צוגעגערייט – אז נעשתה התועבה הזאת, כי דברי תורה צריך לומר רק מה שמשפיעים מן השמים. ע"כ. עי"ש קדושת מרדכי ריש פרשת אחרי (טז ג') שאמר הרבי מלעלוב חידושי הנ"ל בשם רבי מאיר מפרעמישלאן, ועפ"ז ביאר "בזאת" – הרומז על השכינה הקדושה – שאם השכינה מדברת מתוך גרונו "אז יבוא אהרן אל הקודש" באמירת תורה.

עוד ראיתי שבספר זכר צדיק (קוידנוב דף יח:) מביא זאת בשם החוזה מלובלין.

^י ראיתי בעלון שבועי יין ישן בסוף גליון קנח ויקהל תשעו – מביא שם את דברי הרבי משינאווא וכתב שם – **ובענין זה שמעתי מכ"ק מרן אדמו"ר (מצאנו) זי"ע, שפעם היה בעל ערוגת הבושם זצוק"ל בשב"ק אצל הרה"ק משינאווא זי"ע, והיה זה בפרשת מטות, ובעידן רעוא דרעיון אמר הרה"ק משינאווא תורה עה"פ וידבר משה אל ראשי המטות לבני ישראל לאמר זה הדבר אשר ציוה ה' לאמר, ודיבר באריכות אודות צדיקים ומנהיגים, ובתוך דברי קדשו אמר, שלומר דברי תורה בפני הציבור יכול רק זה השומע תורה מן השמים, ופירש הפסוקים וידבר משה אל ראשי המטות לבני ישראל 'לאמר', מי הוא הראוי לאמר לבני ישראל, זהו היודע 'זה הדבר אשר ציוה ה'', ששומע מה שנאמר בשמים, ובלאו הכי ימונע מכך. לאחר שבת נשאר שם הערוגת הבושם, ולא נכנס לקבל ברכת פרידה כפי שהיה נוהגו מימים ימימה, וכיון שכך שלח אחריו הרה"ק משינאווא לשאול אמאי נשאר הוא בעיר ואינו חוזר לביתו, נענה הערוגת הבושם ואמר להרה"ק משינאווא זי"ע: כיון ששמעתי מה שהרבי אמר בשב"ק, שלומר דברי תורה יכול רק זה השומע מן השמים, וכיון שכל הנהגתי הוא באמירת דרשות וכו', ויודע אני בעצמי שאיני שומע תורה מן השמים, וכיון שכך אין לי מה לחזור לביתי. נענה הרה"ק משינאווא ואמר אליו, חוסטער רב לא אליכם היתה כוונתי, שהרי אתם דורשים מה שכתוב בתורה ובספה"ק, ואומרים אתם הנפסק בשו"ע ובפוסקים כדי שידעו המעשה אשר יעשו. וכונתי היתה רק על מי שבא לחדש דבר בדרך ה', לומר דברים מחודשים לזה צריך להיות באמת ראויים. וי"ל דזהו רמז המסורה, דמי ש"ולחורות נתן בלבו" וי"ע שמן השמים מכניסים דבר בפיו שישימע לציבור, הוא זה שראוי ולחורות את בני ישראל, ללמדם ולחורותם הדרך ילכו בה. (כ"ק מרן אדמו"ר מצאנו שליט"א. בצילא דמהדמונתא פקדי תשע"ד)**

^{יא} כנ"ל בקדושת מרדכי בשם רבי מאיר מפרמישלאן

^{יב} חיי מוהר"ן – אות שסא – (כב) ששמעתי בשמו שאמר קבר שיש לו תורות בלי לבושים. פרוש, שאינו יכול להלביש אותה בשום לבוש. ואמר קרא אסמכתא בעלמא הוא, שסומך התורה על המקרא כמו שסומכין על אינה דבר וכו' פן התורה שלו גבוה מאד, עד שאינה יכולה להתלפש כי אם דרך אסמכתא בעלמא, והבין: ואמר שמה שמתנגע כל כך קדם התורה הוא מחמת שקשה לו מאד להוריד השגות התורה שלו בלבושים ודבורים שייכל לאמרה ולגלותה, על פן צריך יגיעות גדולות לזה. ועין במקום אחר מזה פי דברו וזכרונו לברכה היה קדם התורה שהיה יושב עמו כמו שעה ושתים והיה מתנגע מאד בכמה תנועות ונגיחות. ואף על פי שישב בשתיקה היה נכר מתנועותיו שיש לו יגיעות גדולות מאד. ואחר כך פתח פיו והתחיל לומר: **ופעם אחת ראיתי בעיני בשעה שהתחיל לומר התורה תשעה תקונין וקירין וכו' שהיה פופל אלו התבות תשעה תקונין וכו' כמה פעמים. ובכל פעם תפס בכח בזקנו בשתי ידיו בשני צדדי וקנו שעל הלחיים וכמעט שהיה תולשם מגדל היראה והמסירות נפש העצום עד אין סוף שהיה לו או. וכבר נרשם שאמר שקל דבר שעושה ברבים קשה עליו מאד מאד, וכשאומר תורה נדמה לו שתקף שיוציא מפיו הדבור הראשון מיד תצא נפשו, וכן בהקדוש נדמה לו גם פן שתקף שיוציא מפיו ויאמר הדבור הראשון תצא נפשו:**

חיי מוהר"ן – אות טו – כשהתחיל התורה תשעה תקונין הנ"ל בראש השנה בין השמשות פדרכו תמיד, דהינו סמוך לתחלת הלילה השניכה ליום שני דראש השנה, וכבר חשף היום, ואני ישבתי סמוך מאד אליו והסתכלתי בו וראיתי שאמר התבות תשעה תקונין וקירין אתמסרין לדקנא בכחות גדולות מאד מאד עד מצוי הנפש, ובאימה ויראה ורתת וזיע אשר אי אפשר לשער, ותפס את וקנו כמה פעמים

גדולה, ואח"כ עוד לצמצם ולהלביש ההשגה באופן שיוכל לגלותה ובאופן שכל אחד ישמע רק מה שראוי לו ולא יותר כמבואר בתורה מז תנינא¹⁷ שצריך לזה יגיעה גדולה ואמנות יתרה.

והלא אפילו אצל הש"י מצינו במדרש {שמות רבה כי תשא מ' [י"ד]}¹⁸, שהש"י כשרוצה לגלות תורה הוא חוזרה ד' פעמים קודם שאומרה. כמבואר במדרש שלא רק חזר ד' פעמים, אלא בכל פעם חזר באופן אחר תחילה בראיה ואח"כ בסיפור ואח"כ בהכנה ולבסוף בחקירה, ולמדו מפסוק באיוב כח [ט"ז] / י"ז) אז ראה ויספרה הכינה וגם חקרה. שנכתב בכאן ד' בחי'. ראה ויספרה וכו'.

בכחות גדולות. ואי אפשר לציר את בכתב וכבר מבאר במקום אחר שאמר שקדם שהוא מוציא מפיו התבה הראשונה של התורה נדמה לו שתצא נפשו, וכן בתבה הראשונה של הקדוש ואצל התורה הזאת ראיתי זאת בעיני עצם מסירת נפשו שאי אפשר לשער:

שיחות מוהר"ן – אות רי – אמר: כל מה שהוא צריך לעשות ברבים קשה לו מאוד מאד וצריך שיהיה לו מסירת נפש ממש על זה. וספר שקדם הקדוש כשרוצה להתחיל תבה הראשונה של הקדוש נדמה לו שתצא נפשו ממש. וכן קדם אמירת התורה כשרוצה להתחיל לומר תורה. אזי נדמה לו שבתובה הראשונה שיאמר תצא נפשו ממש...

¹⁷ תורה מז תנינא – ספנה גדולה לומר תורה, וצריך לזה יגיעה גדולה ואמנות יתרה, שיוכל לשקל בפלס דבריו, באופן שלא ישמע כל אחד ואחד מהשומעין כי אם מה שצריך לו, לא יותר. ואף על פי שהכל שומעין כל התורה שאומר, עם כל זה לא ישמע כל אחד רק מה שצריך לו. וכמוכא על פסוק "וישמע יתרו": והלא כל העולם שמעו, אלא יתרו שמע' וכו' (זהר יתרו דף סח). כי רק שמיעת יתרו נחשב לשמיעה, שנכנס באזניו, ושמיעת כל העולם אינו נחשב שמיעה כלל. ומי שאינו יכול לומר תורה בבחינה זו, אסור לו לומר תורה: כי כל אחד ואחד בנפשו אל הצדיק לשמע תורה, בא עמו גם הרע שלו, דהיינו הקלפות הנבראים על ידי עברות, חס ושלום, והם הדוחקים את העולם ועושים בלבול ודחק גדול בשעת אמירת התורה, כי הרע הנ"ל של כל אחד רוצה לבלבל. וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות ו): 'האי דחקא דכלה מניה', הינו מהרע של כל אחד ואחד, שהם הקלפות כנ"ל. ואלו הקלפות רוצים גם כן לינק מן התורה, ויניקתם היא רק מהמתורות, דהיינו מה שאחד שומע יותר ולמעלה ממחו והבנתו, זה בחינת מותרות, ומשם יניקתם. וזה בחינת רזי תורה שנמסר לחיצונים, כי יניקתם רק מבחינת רזי תורה, דהיינו ממה שהוא למעלה ממוח האדם, כל אחד לפי הבנתו: על פן צריך החכם האומר תורה, שיהיה לו אמנות הנ"ל, שלא ישמע שום אחד מהשומעין מה שאינו לפי מחו והבנתו, שאינו שיק לו פנ"ל, כדי שלא לתן להם יניקה, חס ושלום.

¹⁸ ע"ש פסקא א' ועיין בתחומא יתרו טו ויקהל ד', ובראשית רבה כד ה'

¹⁹ תנחומא יתרו פרק טו – דבר אחר, וידבר אלהים, זה שאמר הכתוב: אז ראה ויספרה הכינה וגם חקרה (איוב כח, כו). ואחרי כן ויאמר לאדם (איוב כח, כח). למדך התורה, שאם תהיה בן תורה, לא תהא ריוח גסה לומר דבר לפני הצבור, עד שתפשט אותה בינך ובין עצמך שנים שלשה פעמים. מעשה ברבי עקיבא שקראו החזן ברבים לקרות בספר תורה בצבור, ולא רצה לעלות. אמרו לו תלמידיו: רבנו, לא כף למדנתנו, כי היא חייך וארץ ימייך, ולמה נמנעת מלעלות. אמר להן: העבודה, לא נמנעתי לקרות, אלא על שלא סדרתי אותה פרשה שנים שלשה פעמים, שאין אדם רשאי לומר דברי תורה לפני הצבור, עד שיפשט אותה שנים שלשה פעמים בינו לבין עצמו. שכן מצינו בהקדוש ברוך הוא, שהוא נותן מענה לשון לכל הבריות, והתורה גלויה לפני כבוכב אחד. וכשבא לתן אותה לישראל, כתיב בו: אז ראה ויספרה הכינה וגם חקרה. ואחרי כן ויאמר לאדם וגו'. וכן כתיב: וידבר אלהים את כל הדברים האלה, בינו לבין עצמו, ואחרי כן לאמר.

שמות רבה פרשא מ' פסקא א' וידבר ה' ראה קראתי בשם בצלאל, כף פתח רבי תנחומא בר אבא, (איוב כח, כו): אז ראה ויספרה הכינה וגם חקרה. צפה הקדוש ברוך הוא וראה שישראל מקבלין את התורה, שאלולי כן לא ברא העולם, שנאמר: אז ראה ויספרה, ומה כתיב אחריו (איוב כח, כח): ויאמר לאדם הן יראת ה' היא חכמה, ואין אדם אלא ישראל, שנאמר (יחזקאל לד, לא): ואתן צאני צאן מרעיתי אדם אתם. אז ראה ויספרה, בסיני. הכינה, באהל מועד. וגם חקרה, בערבות מואב באלה הדברים.

דבר אחר, אז ראה ויספרה, אמרו רבנן צריך אדם להיות נוטל משל לומר פרקו או אגדתו או מדרשו, בשעה שהוא מבקש לאמרם בצבור לא יאמר הואיל שאני יודע בפה כשאנס לדרש אני אומר, אמר רב אחא מן האלהים אתה למד, כשבקש לומר תורה לישראל אמרה ארבע פעמים בינו לבין עצמו עד שלא אמרה לישראל, שנאמר: אז ראה ויספרה הכינה וגם חקרה, ואחר כך ויאמר לאדם, וכן (שמות כ, א): וידבר אלהים את כל הדברים האלה, ואחר כך לאמר לישראל. אמרו רבנן רבי יוחנן בן תורתא פעם אחת בא לפני רבי עקיבא אמר לו עמד וקרא בתורה, אמר להם לא עברתי על הפרשה, ושבוהו חכמים, הוי: אז ראה ויספרה.

בראשית רבה פרשא כד פסקא ה' – דבר אחר, זה ספר תולדות, כתיב (איוב כח, כו): אז ראה ויספרה, רבנן ורבי אחא, רבנן אמרו כל דבור ודבור שהיה הקדוש ברוך הוא אומר למשה היה אומר למשה, ומה טעם אז ראה ויספרה חד, (איוב כח, כו): הכינה וגם חקרה חד, ואחר כך (איוב, כח, כח): ויאמר לאדם, זה משה. ורבי אחא אמר ד', אז ראה חד, ויספרה חד, הכינה חד, וגם חקרה חד, ואחר כך ויאמר לאדם זה משה.

תנחומא ויקהל פ"ד – אפלו בחיה ובבהמה נתן בהם הקדוש ברוך הוא חכמה, שנאמר: אשר נתן ה' חכמה ותבויה בהמה, (שמות לו, א) שנתן הקדוש ברוך הוא חכמים בבני אדם ובבהמה. ומפילם לא נתפרסם אלא בצלאל, ראו קרא ה' בשם. כל השבח הזה מהיכן בא, משבט יהודה. ומהיכן זכה לכל דעת ובינה הזו, בוכותה של אמו. זהו שאמר הכתוב, אז ראה ויספרה הכינה וגם חקרה, ויאמר לאדם (איוב כח כו, כח). רבי אחא ורבותינו. רבותינו אומרים: שני פעמים אומר את הדבר בינו לבין עצמו ואחר כך אומר לישראל, שנאמר: אז ראה ויספרה, הרי אחד. הכינה וגם חקרה, הרי שנים. ואחר כך, ויאמר לאדם. ורבי אחא אומר, ארבעה פעמים היה אומר כל דבור ודבור, ואחר כך אומר לישראל, שנאמר: אז ראה ויספרה וגו', ואחר כך ויאמר לאדם.

²⁰ איוב כח כו

²¹ איוב פרק כח (כו) אז ראה ויספרה הכינה וגם חקרה:

רש"י – אז ראה. ראה אותה נסתכל בה ובעצתה יעשה הכל: ויספרה. ספר אותיותיה כפולו' ופשוטות ראשו' ואמצעית ואחרונת היא אמת חותמו של הקב"ה וכן בשאר סדרים ברא כל דבר ודבר באותיות הללו והכל מפורש בסוד ספר יצירה: הכינה. זימנה ליצירה:

שהש"י כביכול רואה וסופר ומכין וחוקר דברי התורה ד' פעמים קודם שאומרה ואח"כ מגלה אותה להעולם.

מכ"ש – מכל שכן בן אדם שצריך לחשוב ולעיין ולחקור ולברר הדברי תורה במחשבתו תחילה היטב קודם שאומרה [יח]/ט: אולי אפשר לומר שכנגד מה שהקב"ה רואה וסופר, האדם חושב ומעיין, בחכמה ובינה. וכנגד מה שהקב"ה מכין וחוקר, האדם חוקר ומברר, בנצח והוד (בחי' כליות יועצות/כ) שחוקר ומברר העצה המתאימה מכל האפשרויות שביררה הבינה מהחכמה).

כאן מוסיף מוהרנ"ת שרבנו אמר עוד שלחדש בתורה שהוריד אדם גדול יכול גם אדם שאינו גדול **ואמר שעכשיו בנקל מאד לחדש בתורה. מחמת שכבר נתפשטו חיבורים קדושים הרבה מצדיקים שבדורותינו שהורידו תורות חדשות לעולם [כא]. וכפי השיחות וההתגלות שנתפשט בימינו. בנקל מאד לחדש בתורה אחרי שהם הורידו לנו, וגם אפשר ללמוד מהם דרכים בלימוד העיון: וראה מה שביארו בזה המגיד של הב"י/כב (או האריז"ל/כג) והבעש"ט/ט/כד שרואים לפעמים שאדם גדול טורח**

מלבי"ם – אז ראה את החכמה וחקיה, ויספרה הוא מה שהוציא אותה מכח אל הפועל וממחשבה לידי מעשה, הכינה והכין אותה אל התכלית להנהגת העולם, וגם חקרה שתהיה מכוונת לפי מעשה המונהגים, ולפי הצורך לעומת המעשים הבחיריים שיעשו ב"א לצורך הגמול והעונש, שהכל נחקר ע"י מדות החכמה וחקיה:

^ט עיין אגרות הרמב"ם מאמר קדוש ה' שכתב טה שדורש לרבים צריך לחזור ד"פ קודם וטה שכתב צריך לחזור אלף פעמים.

^ט **מאמר קידוש ה' להרמב"ם** (בסוף הקטע הראשון) – וממה שראוי שתדעו שהאדם אין ראוי לו לדבר ולדרוש באזני העם עד שיחזור מה שרצונו לדבר פעם ושנים ושלש וארבע וישנה אותו היטב ואח"כ ידבר וכן אמרו ע"ה (ב"ר פכ"ד) והביאו ראייה מלשון הכתוב אז ראה ויספרה הכינה וגם חקרה (איוב כ"ח כ"ז) ואח"כ ויאמר לאדם (שם פסוק כ"ח) זה נאמר על מה שצריך לאדם לדבר בו בפיו ואולם מה שיחוק האדם בידו ויכתבהו על הספר ראוי לו שיחזירהו אלף פעמים.

^כ **בגמ'** (ברכות סא.) **כליות יועצות** הכוונה שבגשמיות היא מסננת את הנוזלים בגוף שהטוב יכנס לדם והפסולת תצא החוצה, כך גם עיצה היא ברור הלמעשה מכל האפשרויות.

^{כא} עיין חומת אנך משלי ג יג בשם המגיד שאמר לבי". ועיין בעש"ט עה"ת שיר השירים א'.

^{כב} **חומת אנך** (להחיד"א) על משלי ג' יג – אשרי אדם מצא חכמה ואדם יפיק תבונה וכו'. אפשר במה שסופר שמר"ן הקדוש ז"ל הוקשה לו בבית מדרשו לשון הרמב"ם קשה מאד, והיו כמה ימים ולא מצאו ישוב. ולילה א' באשמורת מר"ן הקדוש היה מעיין הרבה ובא לדעתו ישוב נכון ושמח הרבה, ולמחר בישיבה אמר אמש זיכני ה' ואמרת ישוב לדברי הרמב"ם. נענה ת"ח רך בשנים ואמר אם יתן לי רשות אומר אני מה שעיינתי, ואמר הרשות נתונה, ואמר לו הת"ח הדרך כמות שהוא, אמר לו מר"ן ברוך אתה לשמים שזה הדרך שאמרת והוא האמת, ושמחו כל השומעים, אך מר"ן ז"ל נצטער שכל מה שטרח הוא ז"ל, אותו הת"ח אמרו בנקל. ואמר לו המגיד אל תצטער, שאתה זכית לטרוח מאד ועי"ז כיוונת אל האמת, ועד אותו היום לא היה שום חכם שעמד בסוד דברי הרמב"ם ז"ל, אך אחר שטרחת והוצאת לאור הענין, עתה כל חכם יכול להבינו, וכיון שהיית נושא ונותן וחוזר על הדרך שאמרת, הת"ח ההוא הוא חריף וקלטו מן האויר. ואפשר שזה רמז "אשרי אדם מצא חכמה" שהוא לא טרח רק מצא חכמה שטרח אחר, ומצא בדרך מציאה וקלטו מן האויר, ונאמר בו אשרי שזהו זכות גם כן. אבל העיקר הוא "ואדם יפיק תבונה" שהוא הראשון להוציא הענין לאור, והוא "יפיק תבונה", "יפיק" דייקא, כי הוא המוציא ובא לו על ידי טרוח. "א"נ דאחר שכבר הראשון "מצא חכמה" בא רעהו "יפיק תבונה" חידוש נוסף על החכמה של הראשון, כמו שהאחרונים מוסיפין תמיד ציצים ופרחים על דברי הראשונים, "כי טוב סחרה" מסחר כסף, כי בסחורה אפשר שיטרח ולא ימצא ריוח, אבל בתורה מי שקורא לשמה תמיד ימצא כפתור ופרח. ...

^{כג} **תולדות יעקב יוסף** – פרשת צו – אות ג – והנה שמעתי ממורי, ענין הנס הוא שנתחדש הדבר בפעם ראשון על הטבע נק' הנס, ואחר כך נעשה זה טבע ג"כ וכו'. וכמו ששמעתי בשם הרב הבי" שטרח ויגע עד שמצא פירוש איזה מאמר, ואחר כך שמע אותו פירוש מאחרים ג"כ ונצטער, והשיב לו האר"י זלה"ה שאתה פתחת הצינור: **עוד י"ל**, כי שמעתי ממורי כל העולם ניזון בשביל חנינא בני (ברכות יז ע"ב), שהוא פתח הצינור ושביל השפע לעולם ודפח"ח. וכמו שהוא בענין השפע מזוונות, כך הוא לפתוח צינורות החכמה הוא ע"י הצדיק מומחה שבדור. כמ"ש במקום אחר (פרשת תולדות) ביאר ש"ס אטו יראה מלתא זוטרת, ומשני אין לגבי משה זוטרת וכו' (ברכות לג ע"ב), והקושיא מפורסמת, הא משה רבינו ע"ה אמר לישראל מה ה' שואל מעמך, ואצל ישראל אינו זוטרתא, והדרא קושיא לדוכתא. וביארתי כי מבואר בוהר (ויחי רטז ע"ב), כי בימי רשב"י היו מעינות ושבילי החכמה פתוחין, ואחר כך ויסכרו מעיינות וכו', וז"ש אין לגבי דמשה זוטרת, ר"ל אותו הדור שהיה בימי משה היו צנורות היראה פתוחין, וז"ש מי שהיה לגבי משה, זוטרת, מה שאין כן אחר דורו של משה, באמת יראת ה' היא אוצרו וק"ל:

^{כד} **בעל שם טוב על התורה** – שיר השירים – א. שיר השירים אשר לשלמה. במדרש, זהו שאמר הכתוב (קהלת י"ב) ויותר שהיה קהלת חכם וגו', ר"נ אמר תרתין וכו' לפלטיין גדולה שהיו בה פתחים הרבה וכו', א"ר שילא לקיתון גדול שהוא מלא רותחין, ולא היו לו אוזן להטלטל ובא אחד ועשה לה אוזן וכו', אר"ח לבאר עמוקה וכו' ע"ש: הקדמה אחת מובאה בספרים ומטו בה משמיה דרבינו אור ישראל וקדושו מוהר"י הבעש"ט ז"ל, בענין מה שעיינו ראות לפעמים, שיש איזה חומרא ותמיהה בתורתנו הקדושה, הן בנגלות הן בנסתרות, עד שהחכם מישראל צריך לשום לבו לחקור ליישב הדבר, ולפעמים צריך לדרוש זמן כמה שבועות, ואחר כך יראה שחכם אחד פשוט ישיג מעצמו דבר זה בלי חסרון כלל רק בשלימות כמו החכם הגדול שהשיג על ידי גודל הטורח והעיון: **ואמר על פי משל**, כלי זהב מרוצף באבנים טובות שהוא נחמד למראה עד מאד, עמד במקום גבוה בראש פינה, ובלתי אפשר היה להורידו מחמת גודל הגובה, וכל אדם יחשוק מאוד לראותו היטב אבל הוא בלתי אפשרי מחמת גובהו, שאין יד האדם משגת להורידו, ובא חכם אחד בגודל התחכמות פעולותיו והורידו והעמידו על השלחן, ואחר כך כל אדם רשות ויכולת בידו ליקח הכלי בידו, ובשביל זה רחוק יהיה בינם ובין החכם, שהם מחזיקים הכלי בידם אחר שהחכם הורידו, ולו עיקר השבח שהורידו: **כמו כן כל חידוש בתורה הוא אור גנוז בשמי מרומים**, בתחות כורסיא דמלכא קדישא, והחכם הראשון, לגודל קדושתו ששט למעלה למעלה למקום האור והורידו למטה,

כמה שבועות ליישב קושיא בתורה ואח"כ איזה תלמיד קטן זוכה גם הוא לתרץ אותה בקלות, וביאר שאחרי שהאדם הגדול הוריד את החידוש לארץ אזי בנקל גם לתלמיד קטן לגלות אותו/כ"ו.

כאן חוזר למה שביאר בתחילת התורה בעניין אדם גדול

גם אמר על מ"ש-מה שאמרו בזוהר הקדוש פתח ר' יצחק ואמר וכו' וכיוצא בזה בשאר

החבריא קדישא. אמר רבנו, שהפירוש פתח ר' יצחק שכשהי' רק פותח את פיו. תיכף

ומיד הי' אומר ומגלה תורה על ידי שהיה מקשר מחשבתו ודבורו להקב"ה כנ"ל:

ואעפ"כ כבר מבואר שטוב יותר לעיין ולחשוב/כ"ו. כ"ו (שקורין טראכטיין) תורה ונראה הטעם כי כשמכין בעצמו יכול לבחור מה לומר ומה לא לומר, ואיך לומר, אבל כשמקשר מחשבתו ודבורו להקב"ה, אומר מה שהקב"ה שולח בפיו :

למעשה כאמור לעיל בהקדמה יש בזה כמה אפנים: א' – יש צדיק גדול שמוריד תורה ממקום גבוה בלא לבוש וטורח להלביש ולצמצם השגתו ולכוון באמנות יתירה כיצד לגלותה באופן שכל אחד ישמע רק מה שראוי לו. ב' – יש אדם גדול שמחדש תורה ע"י שמקשר מחשבתו ודיבורו להקב"ה ומדבר מה ששולח לו ה' ברעיונותיו ובפיו.

ג' – יש אדם גדול כנ"ל שמקשר מחשבתו ודבורו כנ"ל אבל מכין בכלליות איזה נושא לדבר עליו שיהיה כלי למה שהקב"ה ישים ברעיונותיו בזמן אמירת התורה.

ד' – יש מי שמחדש בתורה שמקשה ומתרץ ועובר מעניין לעניין נראה מאחר שבחר איזה דבר תורה לחדש בו הרי שכבר הכין קצת את דבריו. אבל כנראה בכלליות גדול והקושיות והתירוצים חידש תוך כדי דיבור.

ה' – יש מי שלא מחדש תורה ולא בתורה אלא אומר מזיכרונו חדושים שחידש וחדשו אחרים ועובר מעניין לעניין בלי שהכין לו נושא ומהלך לדבר עליו.

ועל כולם נראה מדברי רבנו כאן, ממה שסתם דבריו, שתמיד טוב יותר לחשוב לעיין לחקור ולברר.

אבל מי שלא מחדש אלא רק אומר מזיכרונו דברים לכאורה לכ"ע טוב שיכין דבריו תחילה. אמנם יש חולקים גם בזה. וכנראה טעמם כדי שיאמר בסיעתא דשמיא מה שהנמצאים צריכים לשמוע. וצ"ע בזה מתורה מזו תנינא שרבנו אומר שצריך לזה אמנות יתרה לדעת לומר באופן שכל אחד ישמע רק את הראוי לו.

עד כאן ביאור חברותא לתורה קיח תנינא

ואחרי כי הורידו למטה ואמר אותו חידוש, אזי נקל א) לכל אדם להשיגו, אחרי שהאור הוא בעולם הזה, עד כאן דברי פה קדוש מוהר"י בעש"ט ז"ל: (נועם מגדים פ' אמור ופ' פינחס):

כ"ה **ראיתי דנים** (קובץ נור התורה ט' עמ' ק) בזה לעניין 'כל האומר דבר בשם אמרו מביא גאולה להעולם' האם חידוש שחידש ומצא שכבר נתחדש ע"י אחר שקדם לו האם צריך לומר בשם אמרו. וראיתי מי שתרץ שתלוי מי הראשון שגילה את החידוש בעולם בשמו צריך לומר.

כ"ו **צ"ע מדוע** כאן הפך ואמר לחשוב ולעיין במקום לעיין ולחשוב